

A KERESZTÉNY PSZICHOLÓGIA EREDMÉNYE

Beszélgetés Dr. prof. Tapolyai Mihály lelkésszel

Maksim Santini

A belgrádi Református Egyházközség szervezésében 2007. június 22. és 24. között fővárosunkban előadás sorozatot tartottak az evangelizáció és a világi és keresztény pszichológia témáiról. E sajátos lelki gyakorlatot Dr. prof. Tapolyai Mihály úr, tekintélyes magyar orvos, neurológus, pszichiáter, pszichológus, gyermekpszichológus, adiktológus, alkalmazott teológia doktora, lelki gondozó és református lelkész vezette. Ebből az alkalomból elektronikus beszélgetést folytatunk ezzel a kivételes egyéniséggel, 12 könyv szerzőjével, melyek közül egy – a zsarolásnak, mint jelenségnek szentelt mű – várhatóan meg fog jelenni a mi nyelvünkön is...

1. Tapolyai doktor úr, az előadásait azzal a kérdéssel nyitotta meg, hogy „Miért maradtunk meg?” utalva mindannyiunk életében az Isteni gondviselésre. Milyen mértékben, vagy képes-e egyáltalán a ma embere megérezni létének transzcendens dimenzióját?

Válasz:

Szerintem minden ember érzi, ha nem is tudja, hogy léte, sorsa alá van rendelve egy ismeretlen felső hatalomnak. Némelyek bensejükben tiltakoznak az alárendeltség érzete ellen és ezért Istent inkább tagadják, — mások maguk formálják ki saját kis istenképüket, a maguk képére és hasonlatosságára. Ebbe az istenképbe bele illik a Gondviselő. Az ember legnagyobb szükségeiben tehetetlen és ezt ezzel a hiedelemmel kompenzálja

— És van a reális Isten, aki akár hiszünk benne, akár nem, van. „Vagyok, aki Vagyok,” mutatkozott be Mózesnek. És ő a maga törvényei, az általános universum törvényei szerint kezeli ebben az embert. Ezt is megtapasztalja minden ember egyszer kétszer az életben. Annak is tartja. De eredetét nem ismeri. Ezt a titkot már csak a Szentírás jelenti ki: hogy ez az Isten Szeretet.

A mai kereszténység tévelygése, hogy a bűntudatra építi a hitet.(Francis Schaefer). Nem veszik komolyan hogy az ember Isten képére és hasonlatosságára teremtetett és bár ez a kép a bűnbeeséskor összetört, de Isten képének törött cserépdarabjai megmaradtak benne. Minden ember hordozza. Ez nem a teljes hitélet, hanem valami érzékenység, amivel az ember megérzi Isten létének transzcendens dimenzióját.

A balkáni háború alatt kocsin mentem Belgrádba. Zimony előtt az útmenti árokból hat marcona katonaféle ugrott ki, géppisztolyokkal és kézigranátokkal az övükben. Körülvettek és igazoltattak. Zavartságomban nem találtam az útlevelem. Akkor mutassa a vezetői jogosítványát-- kiáltotta rám tartott géppisztollyala vezető. Azt sem találtam. Nem féltem csak valahová a határon eltettem. Mikor a csomagtartót felnyitottam, meglátták a papi palástomat, a főnök ekkor rámnézett és megkérdezte: Pópa?—Da, — feleltem.—Akkor menjen! És elengedett útlevél és jogosítvány nélkül. Mi volt ez, ha nem *tudatalatti tisztelete Istennek!* Milyen kár értük! Még ma is elemnék megköszönni neki, ha tudnám hol van, ki volt, él-e?

Ilyen primitíven is benne él az emberben a tudat alatt is valami spirituális istenkép.

2. *Ön a szerelmet tartja a lelki élet központjának és fő mozgatóerejének. A szerelem vajon egyszerűen egy adottság, a kegyelem gyümölcse vagy olyasmi, amit a plátói hagyománynak megfelelően egyszerűen el lehet sajátítani?*

Válasz:

„Az Isten szeretet” És mi tőle kaptuk. A szeretet a *legszélesebb spektrumú emberi érzélem*. A szerelem a szeretetnek csak egyik funkciója. A szex pedig a biológiai fenntartás eszköze. De azt is szentnek tekinti Isten, mert az életet szolgálja. Ez is szent, mert a Teremtés folytatása. Ezért kellene szentül kezelnünk a szexet, noha a világ többsége visszaél vele.—

Pál apostol is a szerelmi kapcsolatról beszél az efezusi levélben és hozzá teszi „.. de én Krisztusról és az egyházzal beszélek” (Ef.5, 32). Ez felette nagy titok. Igen az ember az igaz szeretetben a misztikumra nyúl. Ez mennyei modell, a plátói „eszmény.”

Erich Fromm, Freud amerikai népszerűsítője a szerelemről írott könyvében magát „*ateista misztikusnak*” nevezte. (*A szeretet művészete*) De éppen, mivel ateista volt, csak a misztérium falait tapogatta.

Van egy természetes emberi vonzódás, szimpátia, együttérzés. Ezek mélységesen humán, már szinte isteni szeretet vonásai, de természetes emberi vonás. Ez is szép. De a teljes isteni szeretet több. Speciális ajándék. A teológusok úgy mondják, hogy „kegyelmi ajándék.” Jézus úgy tanított, hogy

„Szeresd magadat, mint felebarátodat”

Magasabb szint:

„Szeresd ellenségedet” Ehhez már istenismeret kell.

Legmagasabb szint:

„Senkiben nincsen nagyobb szeretet, mintha valaki életét adja barátaiért...”

Ez már csak isteni forrásból táplálkozik. Nagy kihívás!

Ezt megtanulni nem lehet. Kapjuk, ha élő kapcsolatunk van Istennel.

Én nem arról a szeretetről beszélek, amely csak fedőneve a megkívánásnak, annak elspiritualizált alternatívája. Az túl közönséges. Még Plátó is így nevezi ezt a szerelemformát.

3. *Egyáltalán hogyan lehetséges a változás a lelki és szellemi életben, a determinizmus kötelékeiből való kitörés, az ember megnyílása a szabadság és az értelem (lényeg) dimenziója iránt?*

Válasz:

Biológiai létünket testünk funkciója, élete szabja meg, az korlátozza. Egészen a génekig. Az ember azonban több, mint test és ezt érzi vagy tudja.. A lélek is kötve van a génekhez, testi összetételünkhöz, temperamentunkhoz, mégis az emberi élet sokkal több, komplexebb, és szabadabb. — Az ember több, mint test. Legyőzi a fizikai határokat elmegy a csillagokig, a Csend világába, a tenger mélységéig. Fölül tud emelkedni magán!— Ha pedig megkapja az isteni kegyelem világosságát, teljesen visszatalál önmagához az elveszett lélek, mert visszatalált Istenéhez. Tőle távol viszont a determinizmus dominálja az embert. A kegyelem állapotában szabad vagyok.

Tolsztoj Leo saját szavai szerint gyilkos volt, kivégeztetett, rabolt és minden gonosz tettet elkövetett. Két muzsik hatására kezdte a bibliát olvasni. De a Hegyi Beszédnél tovább nem jutott. Jézus halála szerencsétlen vég volt vagy helytállás, de nem engesztelő áldozat, ezért nem ismerte a kegyelmet, amellyel új lapot kezdetek volna, messzebb tudott volna menni. A Hegyi beszéd csak példatár

volt neki. Az áldozat elfogadása nélkül nem lehet új életet kezdeni. Csak szociálisan értette meg Krisztus morálját. A determinizmusból való kitörési kísérletek kudarcai kísérték.

Teljes szabadulás prototipusa Saul, kiből Pál lett. Valóságosan új életet kezdett.

4. A gyermekekkel, függőségben szenvedőkkel, számtalan pszichiátriai esettel szerzett gazdag tapasztalata óriási bekezdést eredményezett Önnél a „világi” pszichológia következetlenségébe és korlátozottságába...

Válasz:

Igaza van. A világi pszichológia csak átmeneti segítséget tud nyújtani és munkaképessé tenni, de nem megváltoztatni és védetté, immunissá tenni a traumákkal szemben. Ők a lelket a testből vezetik le. Sőt a beteg test tüneteiből tákolják össze a pszichológiájukat, ahogy ezt E.Fromm saját mesteréről Freudról írja, hogy Freud Bécs polgári osztály betegeiből szerzett tapasztalatok alapján dolgozta ki „normál,” lélektanát. Eleve hibás szempont. Ehhez igazodnak ma a többi orvosi pszichológiai iskolák is. — Másrészt Hippokrátesz temperamentumaira építenek, aki korához mérten nagyszerű orvos volt, Kr.e.VI.sz.d.-ban él. Vagy Galenuszra. Vesalius azonban már Kr. u .XVI. században fölhívta a figyelmet az *állati léttel való analógia* veszélyeire. Ezért tud a világi pszichológia csak a részletekben nyújtani segítséget és csak ideiglenesen. A teljes *sorsmegoldást* nem ismeri, mert a fejet kihagyta, az emberi lélek szellemi szabadságvágyát. Fejetlen az egész koncepciója, ahogyan Watson mondta (a behaviorizmus megalapítója). „megtaláltuk a lélek nélküli lélektant.”

Maslow, a behaviorizmus másik képviselője egy csalódás után fölkiáltott: „*Hogy hogy a kereszténység eladta elsőszülöttségi jogát az emberi lélek gondozásában a pszichológia moslékos vajújáért.*”(mint Ézsau Jákobnak)

A világi pszichológia csúcsa a kegyetlen és állandó önkontroll, azaz önfegyelem. Ez nem boldog élet. Kínló élet.

5. Mi az a sajátos, amit a „keresztény” pszichológia nyújthat?

Válasz:

A keresztény pszichológiának van egy állandó *emberképe*, modellje, akihez minden aberrációt igazítani lehet.

Aztán jövőképet ad, és személye fejlődésének (person) célját megmutatja. *Tökéletességet*: Jézus egyéniségét, (individualitását), ahogy ez meg van írva. A tökéletesre utalás adja az ember inspirációját és irányát, hogy merre és mire törekedjék.

A világi pszichológia *feloldja* az emotionális feszültséget. A keresztény pszichológia *feloldoz* a legősibb szorongásból, a irracionális büntudatból is. Nem csupán felold (resolve), hanem „feloldoz” (absolution)

Egyszer egy gyilkos menekült hozzám. Leülte nyolc esztendő büntetését. De a kolozsvári rádióban hallotta lelki gondozásomat és eljött hozzám büntudatában panaszkodni. A börtön, a vezeklés, az önbüntetés sehová nem vezetett. Azt kérte, hogy tegyem kezemet a fejére és „oldozzam föl” egy imával. —Megtettem. És bocsánatot talált lelkében, *Isten bocsánatát*, fölszabadult. Tudott új életet kezdeni! Új lapot nyitni.

Az emberi morál az önkontrollra épül. Minden természeti vagy ősvallás egyre súlyosabb terheket rak az ember vállára. Halljuk, hogy intenek: Vigyázz, félj, rettegj, mert jön a büntetés, a bosszúállás, az ítélet!

A keresztény lélektan a lélek szabadságát hirdeti és adja annak, aki elfogadja. „Minden szabad nekem, csak nem minden használ...”(1 Kor. 6,12)

A lelki nagykorúság a keresztény ember ideálja. Szellemi növekedés. A francia fordítás szerint „a kész ember” állapotára. Efézusi levél 4, 12-14. Ahogy mi megszülettünk, csak potenciálisan (és jogilag) voltunk személyek. A hit nyit lehetőséget érett egyéniségre. Válogass, keresd ki mi visz előre, Szabadságod van, de nem minden használ! Nem az önkontroll a tökéletesség etalonja. A világi pszichológiában a lelki nagykorúságot nem is művelik, sőt azt sem tudják, hogyan kell művelni

6. Mennyire fontos ebben a terapeuta vagy a lelki gondozó személyes karizmája?

Válasz:

A karizma összetett tulajdonság. Pszichológiában fontos a verbális készség és az általános műveltség. Spirituálisan a szeretet, az empátia képessége, az átélni tudás, a hősiességnek az a formája, ahogy Jézus utána ment az elveszett báránynak, vagy fordítsuk le a mai nyelvre, ahogy Nouwen, jezsuita pszichológus a Yale egyetem volt professzora mondta. „Senki nem hozhat ki a sivatagból egy elvesztettet, ha ő maga nem megy utána a sivatagba.

7. Minden szakmai és szellemi eredmény mellett Ön kilenc gyermek apja és huszonhat unoka nagyapja. Hogyan foglalná össze röviden (üzenet) egy ilyen élet lényegét, gazdagságát?

Válasz:

Köszönöm ezt a kérdést: Az élet központi kérdése a család. Nem bántam meg hogy nagy családom lett. Még most is én vagyok a lelki gondozójuk, ha baj van, jönnek hozzám. Vagy hívnak szinte hetente Amerikából, Németországból és itthonról. Hol az egyik hol a másik. Most például családi találkozónk van. USA-ból, Németországból és Magyarországból csak gyermekeim és unokáimmal leszünk kb. negyvenen egy kispunsági pusztai tanyán július 5-6-án, ahol valaha nyaranta nevelkedtek és a megismerték a szabadságot, szívták magukba a természet szépségét és lélegzetvételét. Egy kivételével, mindegyik egyetemet végzett. Mai nyelven sikeres emberek lettek. Persze voltak bajok, nehézségek, de ami az egészséges család jellege, meg tudtak birkózni a krízisekkel, és át tudták hidalni! Gyermekeim nem kallódtak el a rossz barátok között, mert meg voltak elégedve egymással. Mindegyiknek sajátos vonásai és szerepe volt. 40-50 év között vannak, de időnkint összejövünk. Nagyon szép az életem velük. Egy sem agresszív, hanem szelídek, ki tudják fejezni a szeretetüket egymás iránt, és nyitott érdeklődésük van.

8. A romániai nagyszerbeni nagy ökumenikus összejövetel előtt hogyan kommentálja a tényt, hogy a mindössze fél évszázados, de annál eredményesebb európai gazdasági és politikai integrációt a kereszténységen belül (amely 500-1000 évvel ezelőtt mély megosztásokról szenvedett) nem követi nyomon ökumenikus folyamat, a Nyugat szellemi-vallási egyesülési folyamata?

Válasz:

A világ és a keresztények a hívők közösségének szelleme és sorsközössége csak néhány ponton forr össze. A világ erkölcsileg romlik is és halad is — Az azonban hatalmas dolog, hogy újabb világháború elkerülésére létrejött az Egyesült Európa DeGaul és Adenauer összefogása révén. Minek az ostoba halál millióival érthetetlen borzalmakat szabadítani a világra? Minek? Síró anyákat, hadi rokkantakat termelni. Én láttam DeGaul-t kivilágított nyitott kocsiban utazni, mikor merénylők sorra

leselkedett rá, mert lemondott, Algeria birtoklásáról. Egy nagy darabot adott hazájából a *békességért!* Megértette az idők szavát, hogy a gyarmati államforma önmagában kegyetlenséget hordoz, és szabaddá tette Algériát. — A nem formális, hanem a hívő kereszténység, ahol elérte a lelki nagykorúság érettségét, átérzi ennek felelőségét is.

Az egyházak mintha ijedten néznék a világ rohanó technikai és szociológiai változásait, hatásosan nem szólnak bele. Most sorsa a világ az egyház nélkül alakul. Egymás elfogadása egymás szolgálatának elismerése, a tágkeblűség szinte föltétele az oekumenikus egységnek. Ez tenné politikailag is hatásossá munkájukat. Ez emelné föl népeik mentalitását, morálját, merem mondani, hogy spiritualitását is olyan szintre, amikkel a politikai terveket, az ideálokat meg is lehet valósítani. A gondolkozó elit csak ideális célokat adja, amik füstbe ment tervek lesznek, ha a mindennapi ember vagy a közömbös ember nem fogja föl, és nem szívével követi azt. Szerintem bármi módon, bármilyen felekezetben, ha azok az egészséges evangéliumi tanítást vallják, és arra törekednek, az egységet munkálják.

Mert „a jövődő a béke emberé!” (Zsolt.37,37)

Tapolyai doktor úr, köszönöm a beszélgetést!

(Külön megszeretnénk köszönni Thomka Lukovics Ágnes hölgy és Dóczi Sándor úr a beográdi Református egyházközség hiveinek közreműködését e beszélgetés előkészítésében)